

DOI: [https://doi.org/10.37100/2616-7689/2019/6\(25\)/16](https://doi.org/10.37100/2616-7689/2019/6(25)/16)

УДК 338.48 : 379.22

JEL CLASSIFICATION: Q26, Q28

**ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ ЯК
МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ**

**FACTORS OF IMPACT ON RURAL GREEN TOURISM DEVELOPMENT AS A SMALL
ENTREPRENEURSHIP IN UKRAINE**

Ірина КУПРІЯНЧИК,

кандидат економічних наук, Національний
університет біоресурсів і природокористування
України, м. Київ

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1348-2128>

Iryna KUPRIANCHIK,

Candidate of Economic Sciences, National
University of Life and Environmental
Sciences of Ukraine, Kyiv

Андрій ДОРОШ,

аспірант, Національний університет біоресурсів
і природокористування України, м. Київ

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2234-124X>

Andriy DOROSH,

postgraduate student, National University
of Life and Environmental Sciences of
Ukraine, Kyiv

Вікторія САЛЮТА,

аспірант, Інститут агроекології і
природокористування НААН України, м. Київ

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2935-5492>

Viktoriia SALIUTA,

postgraduate student, Institute of
Agroecology and Natural Resources of
NAAS of Ukraine, Kyiv

Розкрито фактори впливу на розвиток сільського зеленого туризму в громадах, а саме: наявність стратегії планування, туристичних ресурсів і транспортної доступності до них, відповідної інфраструктури, фахівців для ведення маркетингу та інтерпретації історичних і культурних надбань. Детальніше їх конкретизовано в наведеній структурній схемі та систематизовано за трьома напрямками: заохочувальні, стримувальні та потенційні. Доведено доцільність ідентифікації на законодавчому рівні надання послуг сільського зеленого туризму як малого підприємництва в громадах сіл, оскільки це найзручніший спосіб створення власного бізнесу без значних капіталовкладень. Наголошено на важливості коштів від сплати туристичного збору, які мають спрямовуватися виключно на розвиток сільського зеленого туризму на території громади, у тому числі здійснення обліку туристів, що дасть змогу оцінити туристичні потоки.

Ключові слова: сільський зелений туризм, підприємництво, туристичні послуги і продукт, мікробізнес.

It is established that the majority of economic entities in the agricultural sector (agroholdings) assign a significant share of land rent through the activities of corporate structures, which negatively affects the development of rural communities. There are no priorities for rural development and in the mid-term government's actions plan until 2020. Against this background, the need to introduce various forms of entrepreneurial activity (small and medium-sized businesses), among which rural green tourism occupies a prominent place, as Ukraine has significant tourism potential (natural, cultural, ethnic), has been proven. However, there is a nationwide problem for the provision of tourist services in rural communities due to the lack of planning strategies, adequate infrastructure, tourist resources and accessibility to them, the availability of people for marketing activities and the interpretation of historical and cultural assets. Some steps have been taken by the government to improve infrastructure development (subsidies from the state budget are allocated to local budgets and allocated between 806 united territorial communities in the amount of UAH 2.1 billion). The proposed article focuses on the factors influencing the development of rural green tourism as a micro-business that will help solve the socio-economic problems of the modern village. The above factors are systematized, presented in a structural and logical scheme and divided into: incentive, restraint, potential and specific. It is also established that the provision of rural green tourism services as a small business in rural communities is identified at the legislative

level, as it is proved that this is the most convenient way to start a business without significant investment. The importance of the tourist tax payments, which have now increased by more than 20% and amount to 4.2 billion UAH, is emphasized as they should be directed exclusively to the development of rural green tourism. In this context, the records of tourists should be kept in order to evaluate the tourist flows in the community.

Key words: rural green tourism, entrepreneurship, tourist services, tourist product, microbusiness.

Постановка проблеми. Розвиток національної економіки в будь-якій країні потребує запровадження різних форм підприємницької діяльності, особливо в аграрному секторі. Наразі основними користувачами землі в Україні є агрохолдингові компанії, які переважно не пов'язані із сільськими громадами і, використовуючи механізм оренди, привласнюють значну частку земельної ренти через діяльність корпоративних структур. З огляду на зазначене гострою проблемою багатьох сільських громад є брак робочих місць, з чим і пов'язана заробітчанська міграція. Суб'єктів господарської діяльності немає у 35,8 % сільських населених пунктів із населенням до 49 чол., 16,6 % – від 50 до 99, 12,2 % – від 100 до 499, 7,6 % – від 500 до 999 і у 3,4 % – понад 1 000 чол. відповідно. До того ж упродовж 2000–2015 рр. в Україні зникло 263 населені пункти [1, с. 17].

У Середньостроковому плані пріоритетних дій Уряду до 2020 року, затвердженому розпорядженням Кабінету Міністрів України № 275-р від 3 квітня 2017 р., не визначено пріоритетів сільського розвитку, які б вирішувалися системно. На противагу цьому, у сусідній Білорусії на виконання заходів щодо розвитку агроекотуризму 2006 р. ухвалено низку державних програм, які цілеспрямовано виконуються. Розвиток цієї сфери підтверджується ухваленням 2017 р. іншого Указу Президента «Про розвиток агроекотуризму» № 365, в якому передбачається комплексний підхід для вдосконалення відносин у цій сфері [2].

Для розв'язання соціально-економічних проблем на селі необхідно формувати якісну комунікацію між представниками влади, громади та бізнесу, щоб переконливо довести перевагу розвитку середнього та малого бізнесу на взаємовигідних зв'язках із великим бізнесом. Ураховуючи недостатність, а здебільшого й відсутність капіталовкладень у створення робочих місць, доречно розвивати різні форми

підприємницької діяльності, зокрема сільський зелений туризм. Це одна з багатьох можливостей розширення зайнятості місцевого населення, відродження економіки громади, збереження її етнографічної самобутності.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Теоретичним та методологічним аспектам розвитку регіонального туризму присвячені праці Ю. Саушкіна, С. Хорева та інших учених. Окремі питання, пов'язані із сільським зеленим туризмом, є предметом досліджень Є. Козловського, Н. Коніщева, В. Пеньковського тощо. Наукові пошуки В. Берковича, П. Горішевського, М. Рутинського, В. Петранівського спрямовані на проблемні аспекти відпочинку в сільській місцевості на тлі загальноекономічної кризи. Сутність організаційно-економічного механізму господарювання у сфері рекреації та туризму розкриті в роботах М. Ігнатенка, І. Коротуна, М. Хвесика та інших. Значний інтерес становлять дослідження таких учених, як Г. Ємець, Ю. Зінько, М. Лендел, В. Мацол, Т. Пінчук, А. Чудновський. Водночас проблема розвитку сільського зеленого туризму є новою та недостатньо дослідженою, тому його науково-прикладні перспективи потребують подальшого ґрунтовного вивчення.

Мета статті – визначити фактори впливу на розвиток сільського зеленого туризму в контексті розв'язання соціально-економічних негараздів сучасного села, обґрунтувати особливості його становлення як малого підприємництва.

Виклад основного матеріалу. Характеризуючи розвиток туристичної галузі в Україні загалом, зазначимо, що впродовж 2014–2017 рр. виїзний туристичний потік збільшився із 23,76 до 24,66 млн чол., в'їзний – навпаки, зменшився із 24,67 до 13,33 млн відповідно. За підсумками 2018 р. кількість туристів зросла порівняно з попереднім періодом, зокрема із країн Західної Європи (на 68 % – з Іспанії та 47,3 – із Великої Британії), Індії (57,4), Китаю (38,8) та Японії

(на 38,3 %). Найбільш відвідуваними іноземцями є Закарпатська, Одеська та Харківська області, а українцями – Київська, Львівська, Полтавська, Черкаська та Дніпропетровська. Надходження до державного бюджету від туристичної галузі в Україні зросли більше як на 20 % та наразі становлять 4,2 млрд грн [3].

За оцінками Всесвітньої організації туризму, останній формує 8 % сукупного ВВП країн Європейського Союзу і забезпечує близько 11 % економічного зростання. До 2020 р. прогнозується збільшення частки доходів від туристичної галузі в 4,2 рази (з 476 млрд до 2 трлн дол. США) [4].

Україна володіє великим туристичним потенціалом: природним – мальовничі ландшафти, унікальні рекреаційні ресурси; культурним – історико-архітектурна спадщина державного та світового значення; етнічним – самобутній побут, народні традиції. Саме на часі скористатися субвенціями з державного бюджету місцевим (2,1 млрд грн), які уряд розподілив між 806 об'єднаними територіальними громадами (ОТГ) для формування інфраструктури 2019 р. Найбільший обсяг субвенції отримають ОТГ Житомирської – 175,3 млн грн, Дніпропетровської – 174, Хмельницької – 145,2, Чернігівської областей – 134,1 млн грн [5].

За оцінками експертів, у сільських населених пунктах із 6,3 млн приватних житлових будинків близько 10 % можуть використовуватися для надання туристичних послуг. До того ж у цих поселеннях частка незайнятого чи частково зайнятого працездатного населення сягає майже 90 %. Основними видами сільських споруд, придатних за облаштуваністю для прийому туристів, вважаються фермерська садиба та агрооселя. Насправді ж такі послуги можуть надаватися й особами, котрі мають присадибні й дачні ділянки із садибами з усіма зручностями. У Білорусії протягом останніх 10 років кількість агроосель зросла у 66, а туристів – у 30 разів [6, с. 15].

З метою оздоровлення населення урбанізованих територій, збереження етносу українського села доцільно на безоплатній основі виділяти покинуті селянські двори та сільські поселення міським жителям, на яких розвивати кооперативну діяльність (городництво чи садівництво), агротуризм, що сприятиме їх збереженню та розвитку.

До того ж зелений туризм повинен передбачати різні види діяльності (надання послуг для приймання туристів у зелених садибах, облаштування туристичних маршрутів, послуг гіда чи екскурсорова, егерство, народні ремесла, катання на конях, вирощування та реалізація органічних продуктів харчування, забезпечення екологічної чистоти довкілля тощо).

Кожна громада має зосередитись на пріоритетних напрямках розвитку. Наприклад, на її території недостатня наявність власне туристичного об'єкта (стародавнього замку чи історичної монументальної скульптури) – необхідно, щоб він привертав увагу потенційного туриста завдяки залученню до цього процесу різних сфер бізнесу, влади і жителів. Як результат, громада отримає цікавий туристичний продукт, який сприятиме створенню додаткових робочих місць, підвищить інвестиційну привабливість території, її економічне зростання, адже український турист щодня витрачає до 50, а іноземний – від 150 дол. США [7]. Зазначене свідчить, що для розвитку туризму є значні резерви, оскільки згідно із статистичними даними 80 % наших співвітчизників не подорожує власною країною [8]. Сьогодні у світі налічується 1,3 млрд туристів, а частка України на цьому ринку становить лише 2 % [9].

На основі зазначеного можна стверджувати, що надання послуг із сільського туризму потребує ідентифікації на законодавчому рівні, тобто формування законодавчих підстав (відповідних законів, національних стандартів). Зокрема, необхідно внести зміни до законів про туристичну діяльність, податок з доходів фізичних осіб, захист споживачів, зайнятість, охорону навколишнього природного середовища, страхування тощо. Не є винятком і процедура сертифікації послуг, які надаються суб'єктами сільського зеленого туризму.

Наразі надання послуг сільського зеленого туризму регламентується законами України «Про туризм» [10] і «Про особисте селянське господарство» [11]. Згідно з першим (ст. 4 та 6) його визнано окремим видом туризму, розвиток якого є пріоритетним напрямом державної політики. Разом із тим, цей закон фактично не регулює ведення сільського зеленого туризму і не враховує його специфічні особливості (визначення організаційних форм і видів,

урегулювання питань, пов'язаних із безпекою, фінансовим забезпеченням, прав, обов'язків і відповідальності осіб за надання цих послуг тощо).

Право особистих селянських господарств (ОСГ) займатися сільським зеленим туризмом визначено статтею 1 Закону України «Про особисте селянське господарство». На підставі ухвалених українським парламентом змін до цього документа у травні 2017 р. запропоновано ввести норму, за якою члени ОСГ отримали право добровільно пропонувати за плату чи на безоплатній основі туристичні послуги, використовуючи власне майно. Проте цей вид діяльності жодним чином не пов'язаний із підприємництвом (різновид робіт і послуг в особистому підсобному господарюванні, що підлягає обліку місцевими органами влади), а тому потребує визначення умов, які б дозволяли чи забороняли надання необхідних послуг.

Існує потреба у створенні сприятливого законодавчого середовища для стимулювання (заохочення до самозайнятості сільських жителів і розвитку приватної ініціативи) та економічної підтримки (залучення інвестицій, надання пільгових кредитів власникам садіб для осучаснення осель, рекламування діяльності) розвитку сільського зеленого туризму.

Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо покращення адміністрування та перегляду ставок окремих податків і зборів» № 2628 від 23.11.2018 р. передбачено туристичний збір, який громади мають право самостійно встановлювати на своїй території [12]. В дійсності такі грошові надходження до місцевого бюджету незначні, тому ведення обліку туристів, які прибувають на відпочинок до приватних садіб чи малих готелів, має вестись в обов'язковому порядку для можливості оцінювання туристичних потоків у громаді чи регіоні. Цим законом повністю змінено механізм справляння туристичного збору: його розмір розраховується залежно від рівня мінімальної зарплати та може становити до 208 гривень.

Туристичний збір є місцевим збором, кошти від якого надходять до загального фонду місцевих бюджетів та розподіляються для розвитку туристичного сегменту, підвищення його іміджу. Зазначеним законом передбачено, що такий збір устанавлюється

місцевими радами самостійно, оскільки він не є обов'язковим до запровадження. Змінено майже всі податкові елементи туристичного збору, до яких належать платники, податкові агенти, ставки, база оподаткування, порядок розрахунку та сплати податкового зобов'язання із цього збору.

У разі прибуття громадян України, іноземців чи осіб без громадянства на територію адміністративно-територіальної одиниці, на якій діє рішення місцевої ради про встановлення туристичного збору, або тимчасової зупинки в місцях проживання (ночівлі) вони є платниками збору. До переліку місць проживання (ночівлі) відносяться: «...1) готелі, кемпінги, мотелі, гуртожитки для приїжджих, хостели, будинки відпочинку, туристичні бази, гірські притулки, табори для відпочинку, пансіонати та інші заклади готельного типу, санаторно-курортні заклади; 2) житловий будинок, прибудова до житлового будинку, квартири, котедж, кімната, садовий будинок, дачний будинок, будь-які інші об'єкти, що використовуються для тимчасового проживання (ночівлі)» [13, с. 40–41]. Перелік місць проживання повинен визначатися відповідним рішенням місцевої ради.

Змінився й підхід до сплати туристичного збору: базою для його справляння є загальна кількість днів тимчасового розміщення у місцях проживання (раніше визначалася вартість проживання).

Ставки туристичного збору розраховуються за підставі прийнятого рішення місцевою радою в межах, передбачених п. 268.3.3 Податкового кодексу України, за кожен добу тимчасового розміщення особи у місцях проживання у відсотках від розміру мінімальної заробітної плати (на 01.01.2019 р. – 4 173 грн), установлені законом на 1 січня звітного (податкового) року. Характерно, що вони визначені окремо для внутрішнього туризму – у розмірі до 0,5 % (20,87 грн) та в'їзного – до 5 % (208,65 грн).

У цьому контексті доречно з'ясувати, чи може туризм стати визначальним інструментом зростання місцевої та національної економіки. Наприклад, в Австрії – одній із туристично найуспішніших держав світу туристичний потік 2016 р. становив 41,5 млн туристів (внутрішніх і зовнішніх), суттєво перевищуючи кількість місцевого населення (8,7 млн) [14]. Вражає те, що частка тільки прямих зборів від

туризму у ВВП Австрії дорівнювала 11,2 % [15], а частка туристичної галузі у ВВП України – лише 1,5 % [16].

Це пояснюється тим, що в нашій державі така форма малого підприємництва, як

сільський зелений туризм, перебуває на стадії зародження та існує низка факторів впливу на нього (заохочувальних, стримувальних і потенційних) (рис.).

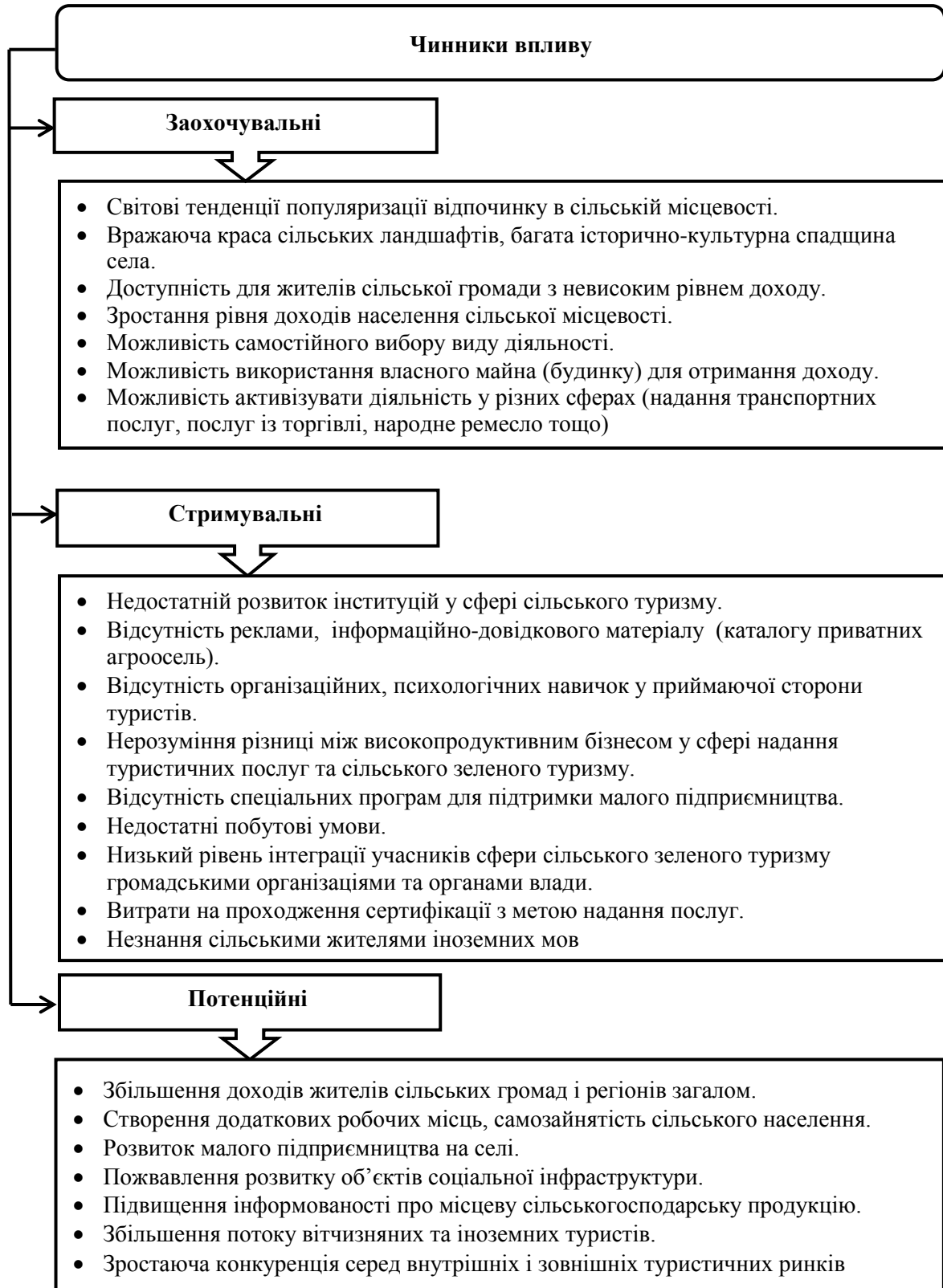

Рис. Фактори впливу на розвиток мікробізнесу, пов'язаного із сільським зеленим туризмом
(розроблено авторами)

Успішність сільського зеленого туризму пов'язана зі стратегією його планування, формування навичок щодо маркетингу, гостинності сільських жителів, якості харчування, інтерпретації історичних і культурних надбань тощо.

Висновок. Розвиток сільського зеленого туризму в сільських громадах визначається стратегією його планування та має відбуватись з урахуванням заохочувальних, стримувальних і потенційних факторів, серед яких визначальними є такі: наявність туристичних ресурсів та відповідної інфраструктури; транспортної доступності до них; фахівців з управління, промоції, маркетингу у цій сфері; інтерпретації історичних і культурних надбань. Доведено, що розвиток підприємницької діяльності, а саме сільського зеленого туризму, є найзручнішим способом створення власного бізнесу без значних капіталовкладень.

Список використаних джерел

1. Стратегія розвитку сільськогосподарського виробництва в Україні на період до 2025 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-%D1%80>.
2. О розвитку агротуризма [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://president.gov.by/ru/official_documents_ru/view/kommentarij-k-ukazu-365-ot-09102017-17269.
3. Туристичний бізнес [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://hromadske.ua/tags/turystychnyi-biznes>.
4. Аналіз європейського досвіду використання туристичного збору – 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28934>.
5. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження розподілу обсягу субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад у 2019 році» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-rozpodilu-obsyagu-subvenciyyi-z-derzhavnogo-byudzhetu-miscevim-byudzheta-na-formuvannya-infrastrukturi-obyednanih-teritorialnih-gromadu>.
6. Михайлик А. Сільський туристичний кластер / А. Михайлик // Зелевпорядний вісник. – 2017. – № 12. – С 14–17.
7. Туризм – як драйвер розвитку ОТГ [Електронний ресурс] // Slide Share. – 2018. – Режим доступу : <https://www.slideshare.net/olFeldman/ss-125787948>.
8. Чи може громада зробити туризм прибутковим бізнесом? // Укрінформ. – 2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/2562245-ci-moze-gromada-zrobiti-turizm-pributkovim-biznesom.html>.
9. На Херсонщині розпочався туристичний хаб «Розвиток туризму в умовах нових громад» [Електронний ресурс] / Український кризовий медіа центр. – 2018. – Режим доступу : <http://ucmc.org.ua/uk/nahersonshhini-rozpochavsya-turistichnij-hab-rozvitok-turizmu-v-umovah-novih-gromad>.
10. Закон України «Про туризм» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 31. – Ст. 24. – Режим доступу : <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80>.
11. Закон України «Про особисте селянське господарство» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 29. – Ст. 232. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-15>.
12. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо покращення адміністрування та перегляду ставок окремих податків і зборів» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради. – 2018. – № 49. – Ст. 399. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-19>.
13. Гривнак К. Туристичний збір у 2019 році / К. Гривнак // Землевпорядний вісник. – 2019. – № 4. – С. 39–43.
14. Bevölkerung [Електронний ресурс] // Wirtschaftskammer Österreich. – Режим доступу : http://wko.at/statistik/jahrbuch/2016_k3.
15. Ein Tourismus-Satellitenkonto für Österreich [Електронний ресурс] // Österreichisches Institut für Wirtschaftsforschung. – 2014. – Режим доступу : https://www.wifo.ac.at/jart/prj3/wifo/resources/person_dokument/person_dokument.jart?publikationsid=57848&mime_type=applicati on.
16. Порошенко: туризм займає 1,5 % ВВП України [Електронний ресурс] // Українські національні новини. – 2019. – Режим доступу : <https://www.unn.com.ua/uk/news/1779578-poroshenko-turizm-zaymaye-1-5-vvp-ukrayini>.

References

1. Verkhovna Rada of Ukraine (2016). *Stratehiya rozvytku sil's'kohospodars'koho vyrobnytstva v Ukraini na period do 2025 roku [Strategy for the development of agricultural production in Ukraine for the period up to 2025]*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-%D1%80> [in Ukrainian].
2. President of the Republic of Belarus (2017). *O razvitii agroekoturizma [On the development of agro-ecotourism]*. Retrieved from http://president.gov.by/ru/official_documents_ru/view/kommentarij-k-ukazu-365-ot-09102017-17269 [in Russian].
3. Hromadske (2019). *Turystychnyy biznes [Tourist business]*. Retrieved from <https://hromadske.ua/tags/turystychnyi-biznes> [in Ukrainian].
4. European Information and Research Center. (2017). *Analiz yevropeys'koho dosvidu vykorystannya turystychnoho zboru [Analysis of the European experience in the use of tourist fees]*. Retrieved from <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28934> [in Ukrainian].
5. Government portal (2019). *Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro zatverdzhennya rozpodilu obsyahu subventsiyi z derzhavnogo byudzhetu mistsevym byudzheta na formuvannya infrastruktury ob"yednanykh terytorial'nykh hromad u 2019 rotsi» [Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On approving the allocation of state budget subsidies to local budgets for the formation of infrastructure of the united territorial communities in 2019»]*. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-rozpodilu-obsyagu-sbvenciyi-z-derzhavnogo-byudzhetu-miscevim-byudzheta-na-formuvannya-infrastrukturi-obyednanih-teritorialnih-gromad-u-2019-roci?fbclid=IwAR3rNEdJQNxgkLStCqCUn5KH-aPIb4y-EQKcBE7oggcMLPF7-deEI2iLB1Y> [in Ukrainian].
6. Mykhaylyk, A. (2017) *Sil's'kyy turystychnyy klaster [Village Tourist Cluster]*. *Zelevporyadnyy Bulletin*. 12, 14-17 [in Ukrainian].
7. Slideshare. (2018). *Turyzm – yak drayver rozvytku OTH [Tourism - as a driver of the development of Agglomerated Territorial Communities]*. Retrieved from <https://www.slideshare.net/olFeldman/ss-125787948> [in Ukrainian].
8. Ukrinform. (2019). *Chy mozhe hromada zrobyty turyzm prybutkovym biznesom? [Can the community make tourism a profitable business?]*. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/2562245-ci-moze-gromada-zrobiti-turizm-pributkovim-biznesom.html> [in Ukrainian].
9. Ukrainian Crisis Media Center. (2018). *Na Khersonshchyni rozpochavsya turystychnyy khab «Rozvytok turyzmu v umovakh novykh hromad» [Tourism hub «Tourism Development in New Communities» Started in Kherson Region]*. Retrieved from <http://ucmc.org.ua/uk/na-hersonshhyni-rozpochavsya-turistichnij-hab-rozvitok-turizmu-v-umovah-novykh-gromad> [in Ukrainian].
10. Verkhovna Rada of Ukraine (1995). *Zakon Ukrainy «Pro turyzm» [Law of Ukraine «On Tourism»]*. Retrieved from <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].
11. Verkhovna Rada of Ukraine (2003). *Zakon Ukrainy «Pro osobyste selyans'ke hospodarstvo» [The Law of Ukraine «On Personal Peasant Farming»]*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-15> [in Ukrainian].
12. Verkhovna Rada of Ukraine. (2018). *«Pro vnesennya zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta deyakykh inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo pokrashchennya administruvannya ta perehlyadu stavok okremykh podatkov i zboriv» [The Law of Ukraine «On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Some Other Legislative Acts of Ukraine on Improving the Administration and Revision of Rates of Individual Taxes and Fees»]*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-19> [in Ukrainian].
13. HryvnaK, K.(2019) *Turystychnyy zbir u 2019 rotsi [Tourist Fee in 2019]*. *Zelevporyadnyy Bulletin*. 4, 39-43 [in Ukrainian].
14. Wirtschaftskammern Österreichs (2016). *Bevölkerung*. Retrieved from http://wko.at/statistik/jahrbuch/2016_k3 [in German].
15. Österreichisches Institut für Wirtschaftsforschung (2014). *Ein Tourismus-Satellitenkonto für Österreich*. Retrieved from https://www.wifo.ac.at/jart/prj3/wifo/resources/person_dokument/person_dokument.jart?publikationsid=57848&mime_type=application [in German].
16. Ukrainian National News (2019). *Poroshenko: turyzm zaymaye 1,5 % VVP Ukrainy [Poroshenko: tourism occupies 1,5 % GDP of Ukraine]* Retrieved from <https://www.unn.com.ua/uk/news/1779578-poroshenko-turizm-zaymaye-1-5-vvp-ukrayini> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 5 листопада 2019 року